

Konanie o udelenie azylu

Konanie o udelenie azylu na území Slovenskej republiky upravuje zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o azyle“). Konanie sa začína vyhlásením cudzinca o tom, že žiada o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky podanom na príslušnom policajnom útvare. Príslušným policajným útvarom je:

- ak ide o cudzinca, ktorý žiada o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany pri vstupe na územie SR - **policajný útvar v mieste hraničného prechodu**
- ak ide o cudzinca, ktorý žiada o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany po vstupe na územie SR - **policajný útvar zriadený pri azylovom zriadení**
- ak ide o cudzinca, ktorý sa letecky prepraví na územie SR a nespĺňa podmienky na vstup na územie SR - **policajný útvar v tranzitnom priestore medzinárodného letiska (Košice, Bratislava, Poprad)**
- ak ide o cudzinca, ktorý je umiestnený v zariadení pre cudzincov podľa osobitného zákona - **policajný útvar v tomto zariadení**
- ak ide o cudzinca, ktorý je v ústavnej zdravotnej starostlivosti - **policajný útvar podľa miesta ústavného zdravotníckeho zariadenia**
- ak ide o cudzinca, ktorý sa nachádza vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody - **policajný útvar podľa miesta ústavu na výkon väzby alebo ústavu na výkon trestu odňatia slobody**
- ak ide o cudzinca, ktorý je umiestnený v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately - **policajný útvar podľa miesta tohto zariadenia.**

Za cudzinca, ktorý nenadobudol plnoletosť, vyhlásenie podáva jeho zákonný zástupca alebo súdom ustanovený opatrovník. Maloletý musí byť prítomný pri podávaní vyhlásenia. Konanie o udelenie azylu sa nezačne, ak vyhlásenie urobí cudzinec, ktorý už je žiadateľom, alebo ak sa zistí že vyhlásenie podala maloletá osoba.

Dôležité je, aby cudzinec požiadal o azyl čo najskôr po jeho vstupe na územie Slovenskej republiky.

Policajný útvar vyhlásenie zaznamená na úradnom tlačive a bezodkladne ho zašle ministerstvu – **Migračnému úradu Ministerstva vnútra SR** (ďalej len „migračný úrad“), ktorý o žiadosti rozhodne. Policajný útvar zadrží žiadateľovi cestovný alebo iný doklad a vydá mu o tom potvrdenie. Kópiu zadržaných dokladov spolu s potrebnou dokumentáciou zašle bezodkladne ministerstvu. Ak je žiadateľom cudzinec, ktorý ma na území SR udelený prechodný pobyt alebo trvalý pobyt, doklady totožnosti sa nezadržia a policajný útvar zašle ministerstvu len kópiu týchto dokladov. Po ukončení konania o azyl policajný útvar vráti na požiadanie cudzincovi zadržané doklady.

Policajný útvar tiež zabezpečí odňatie daktyloskopických odtlačkov žiadateľovi a ich vloženie do systému EURODAC, európskeho systému evidencie cudzincov, ktorí na území niektorého z členských štátov Európskej únie požiadajú o azyl. V tejto databáze sa nachádzajú odtlačky prstov osôb starších

ako 14 rokov. Podľa Dublinského nariadenia môže cudzinec požiadať o azyl iba v jednom členskom štáte. **Ak cudzinec požiada o azyl v jednom členskom štáte Európskej únie a ešte pred ukončením azylového konania požiada o azyl v inom členskom štáte, bude vrátený do toho štátu, kde požiadal o azyl skôr, pretože ho odtlačky prstov v databáze EURODAC prezradia.**

Zákon ukladá žiadateľovi po podaní vyhlásenia dostaviť sa do **záchytného tábora v Humennom** všeobecne do 24 hodín. Za týmto účelom mu policajný útvar vydá bezplatne cestovný lístok (ak je treba) na prepravu vlakom alebo autobusom, prípadne ho môže eskortovať a poučí ho, ako sa tam dostane. Ak sa žiadateľ nedostaví do záchytného do troch dní, migračný úrad jeho konanie o udelenie azylu zastaví. V záchytnom tábore, ktorý má režim s obmedzenou slobodou pohybu, sa so žiadateľom vykonajú potrebné lekárske vyšetrenia, za účelom zistenia, či žiadateľ netrpí chorobou ohrozujúcou verejné zdravie. V záchytnom tábore je žiadateľ o azyl poučený o jeho právach a povinnostiach počas konania a je mu vystavený *preukaz žiadateľa o azyl*, ktorým sa žiadateľ počas konania identifikuje.

Po preverení, že žiadateľ netrpí žiadnym infekčným ochorením, bude umiestnený v pobytovom tábore. Na Slovensku sú dva **pobytové tábory** – tábor v Opatovskej Novej Vsi je určený primárne pre rodiny s deťmi a zraniteľné osoby, a tábor v Rohovciach je určený pre ostatných žiadateľov o azyl.

V jednom z týchto táborov je žiadateľ ubytovaný počas celého azylového konania. V prípade, že má žiadateľ dostatok finančných prostriedkov a zabezpečí si ubytovanie mimo tábor, je povinný požiadať migračný úrad o *povolenie pobytu mimo tábor* (tzv. dlhodobá priepustka).

Skôr ako sa migračný úrad bude zaoberať žiadosťou o azyl, preverí, či niektorí z iných členských štátov nie je v zmysle Dublinského nariadenia zodpovedný za preskúmanie žiadosti o azyl. Ak sa zistí, že je iný členský štát zodpovedný za preskúmanie žiadosti o azyl, žiadosť o azyl bude zamietnutá ako neprípustná a žiadateľ bude vrátený do tohto štátu.

Poverený zamestnanec ministerstva migračného úradu vykoná po podaní vyhlásenia so žiadateľom **vstupný pohovor**. Tento sa spravidla uskutoční v záchytnom tábore. O tom, kedy a kde sa bude tento pohovor konať, je žiadateľ písomne informovaný. V konaní má žiadateľ právo na právneho zástupcu. Ak si ho zvolil, pohovor nesmie byť vykonaný bez jeho prítomnosti.

Pohovor s povereným pracovníkom migračného úradu je najdôležitejším úkonom v azylovom konaní. Pohovor je príležitosťou pre žiadateľa o udelenie azylu vyrozprávať svoj príbeh o dôvodoch, ktoré ho viedli k opusteniu krajiny pôvodu a k rozhodnutiu žiadať o medzinárodnú ochranu. Je preto potrebné, aby žiadateľ počas vstupného pohovoru poskytol pravdivo a úplne všetky skutočnosti súvisiace s dôvodmi jeho žiadosti o azyl. Na pohovore je prítomný tlmočník do materinského jazyka žiadateľa alebo jazyka, v ktorom sa je schopný dorozumieť. Ak má žiadateľ problém porozumieť tlmočníkovi, alebo ak by radšej vypovedal v inom jazyku, musí to uviesť na začiatku pohovoru alebo okamžite po tom, ako nastane komunikačný problém!

Všetky skutočnosti, ktoré žiadateľ uvedie počas pohovoru sa zaznamenajú na úradnom tlačive - dotazníku. Tlmočník je povinný obsah tohto dotazníku žiadateľovi na konci pohovoru pretlmočiť, pre overenie, či boli zaznamenané všetky skutočnosti, tak ako ich žiadateľ uviedol. Žiadateľ má právo na vyžiadanie si fotokópií všetkých dokumentov v spise, vrátane zápisnice z pohovoru. Toto právo môže ale podliehať spoplatneniu.

Ak vlastní žiadateľ nejaké dokumenty potvrdzujúce jeho dôvody žiadosti o azyl, je potrebné, aby ich predložil poverenému pracovníkovi migračného úradu počas pohovoru. Ak takéto dokumenty nemá pri sebe, ale ich môže získať neskôr, oznámi túto skutočnosť počas pohovoru.

Ak je to potrebné, možno realizovať doplňujúci pohovor. Účelom tohto pohovoru je väčšinou potreba bližšieho objasnenia skutkového stavu veci, vyjasnenie prípadných nezrovnalostí vo výpovedi alebo konfrontácia žiadateľa s inými dôkazmi, ktoré správny orgán získal (napríklad informácie o krajine pôvodu). Ďalší pohovor nie je potrebné vykonať, ak je možné vydať rozhodnutie na základe vstupného pohovoru.

V azylovom konaní sú skutočnosti, ktoré žiadateľ uvedie počas pohovoru s Migračným úradom dôverné. Migračný úrad nesmie kontaktovať krajinu pôvodu za účelom zisťovania informácií o danej osobe. Nakoľko je v záujme ochrany štátu preverovať niektoré skutočnosti vo výnimočných prípadoch môže migračný úrad nadviazať kontakt s orgánmi, ktoré majú k dispozícii databázy hľadaných a trestaných osôb iných štátov ako krajiny pôvodu.

Po dôkladnom zistení skutkového stavu a vykonanom dokazovaní migračný úrad vydá rozhodnutie vo veci, pričom má zákonnú povinnosť v konaní o azyle **rozhodnúť do 90 dní** od začatia konania. Túto lehotu možno v odôvodnených prípadoch predĺžiť, napríklad ak je potrebné vykonať ďalšie dokazovanie. Písomnosti sa žiadateľovi v azylovom konaní doručujú do vlastných rúk.

Ministerstvo podľa § 8 zákona o azyle udelí azyl na *dobu neurčitú* žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu *opodstatnené obavy z prenasledovania* z :

- rasových dôvodov,
- národnostných dôvodov,
- náboženských dôvodov,
- z dôvodov zastávania určitých politických názorov, alebo z dôvodu
- príslušnosti k určitej sociálnej skupine,

a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu alebo je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd - tzv. politický azyl.

Prenasledovaním je závažné alebo opakované konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv alebo súbeh rôznych opatrení, ktorý postihuje jednotlivca podobným spôsobom. Ide

najmä o fyzické, psychické násilie vrátane sexuálneho násillia, rôzne formy diskriminácie ako aj administratívne, právne a iné opatrenia, neprimerané alebo diskriminačné trestné stíhanie alebo trest alebo opatrenia namierené proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom.

Pôvodcom prenasledovania môže byť **štát, štátne orgány**, alebo môže ísť o konanie **zo strany neštátnych subjektov, pokiaľ štát nemôže alebo nechce poskytnúť ochranu**, napríklad rôzne neštátne ozbrojené alebo militantné skupiny, bojujúce kmene alebo organizované zločinecké skupiny. Musí navyše existovať **príčinná súvislosť medzi prenasledovaním a dôvodom prenasledovania**.

Existuje však aj azyl z **humanitných dôvodov**, ktorý možno udeliť ak sa v konaní nezistia dôvody uvedené v § 8, avšak z určitých dôvodov zraniteľnosti, ktorými môžu byť napr. choroba, staroba, traumatizácia, a pod. ministerstvo vyhodnotí, že v prípade žiadateľa by bolo nehumánne ochranu neudelieť. Na udelenie azylu z humanitných dôvodov však nie je právny nárok; jeho udelenie závisí výlučne na vyhodnotení migračného úradu. Azyl z humanitných dôvodov sa poskytujú *na dobu neurčitú*.

Zákon o azyle tiež pozná **inštitút azylu na účel zlúčenia rodiny**, ktorý sa udelí manželovi / manželke azylanta, ak manželstvo trvalo už v čase, kedy azylant odišiel z krajiny pôvodu, slobodným deťom azylanta, a rodičom slobodného azylanta mladšieho ako 18 rokov alebo osobe, ktorej bol zverený do osobnej starostlivosti. Azyl na účel zlúčenia rodiny sa poskytuje *na dobu určitú (3 roky)*, po ich uplynutí sa na žiadosť udelí na dobu neurčitú za predpokladu, že sú splnené zákonné podmienky a nejestvujú zákonné dôvody na jeho neudelenie.

V prípade, že migračný úrad v konaní o udelení azylu dospeje k záveru, že nie sú v prípade žiadateľa splnené podmienky pre poskytnutie azylu, musí následne vyhodnotiť aj to, či nie je namietne **poskytnutie doplnkovej ochrany**. Ministerstvo poskytne doplnkovú ochranu žiadateľovi, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený *reálnej hrozbe vážneho bezprávia*. Podľa definície zákona o azyle vážnym bezpráviom sa rozumie:

1. uloženie trestu smrti alebo jeho výkon,
2. mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo
3. vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násillia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.

Zatiaľ čo udelením azylu utečenec – **azylant** – získava *trvalý pobyt*, doplnková ochrana sa udeľuje na dobu určitú (na 1 rok) s možnosťou predĺženia vždy na dva roky (ak dôvody jej poskytnutia naďalej pretrvávajú) a jej držiteľ získava *prechodný pobyt* na území SR.

Výsledkom konania o azyle môže byť rozhodnutie ministerstva, ktorým rozhodne o:

- *zamietnutí žiadosti o udelenie azylu ako neprípustnej* – napr. vtedy, keď je na konanie o udelenie azylu príslušný iný štát; žiadateľ už má udelenú ochranu v členskom štáte EÚ; ide o opakovanú žiadosť o udelenie azylu, o ktorej sa už v minulosti právoplatne rozhodlo a nedošlo k podstatnej zmene skutkového stavu, a z ďalších dôvodov špecifikovaných v § 11 zákona o azyle
- *zamietnutí žiadosti o udelenie azylu ako zjavne neopodstatnenej* – napr. vtedy, ak žiadateľ svoju žiadosť odôvodňuje inými dôvodmi ako sú dôvody pre poskytnutie ochrany špecifikované v zákone; ak žiadateľ nepožiadal o ochranu bez vážneho dôvodu bezprostredne po vstupe na územie SR; ak predložil nepravdivé informácie, falošné dokumenty či pozmenené doklady; ak požiadal o azyl len z dôvodu odvrátiť bezprostredne hroziace vyhodenie z územia; a z ďalších dôvodov uvedených v § 12 zákona o azyle
- *udelení azylu podľa § 8 zákona o azyle*
- *udelení azylu z humanitných dôvodov podľa § 9 zákona o azyle*
- *udelení azylu na účel zlúčenia rodiny podľa § 10 zákona o azyle*
- *neudelení azylu podľa § 13 zákona o azyle*
- *neposkytnutí doplnkovej ochrany podľa § 13c zákona o azyle*
- *poskytnutí doplnkovej ochrany podľa § 13a zákona o azyle*
- *poskytnutí doplnkovej ochrany na účel zlúčenia rodiny podľa § 13b zákona o rodine*
- *zastavení konania*, napr. z dôvodu, že sa žiadateľ bez priepustky viac ako sedem dní zdržiaval mimo azylového zariadenia; alebo z dôvodu, že žiadateľ opustil územie Slovenskej republiky; a z ďalších dôvodov špecifikovaných v § 19 zákona o azyle.

Proti rozhodnutiu o neudelení azylu možno podať na súd **do 30 dní od doručenia rozhodnutia** správnu žalobu. Správna žaloba proti rozhodnutiu, ktorým bola žiadosť o udelenie azylu zamietnutá ako neprípustná alebo ako zjavne neopodstatnená, proti rozhodnutiu o odovzdaní do iného štátu alebo proti rozhodnutiu o zastavení konania o azyle musí byť podaná v **lehote 20 dní** od doručenia rozhodnutia. O správnej žalobe rozhoduje Krajský súd v Bratislave alebo Krajský súd v Košiciach podľa Správneho súdneho poriadku (zákon č. 162/2015 Z. z. – Konanie vo veciach azylu upravuje § 207 a nasledujúce).

Azylové konanie trvá aj počas prieskumu rozhodnutia migračného úradu súdom, a preto má žiadateľ (vo väčšine prípadov pozri nižšie) stále práva a povinnosti žiadateľa o azyl.

Žiadateľ je počas azylového konania oprávnený:

- zotrvať na území Slovenskej republiky (okrem prípadov opakovanej žiadosti, kedy migračný úrad už v minulosti zamietol žiadosť o azyl v zmysle § 11 ods. 1 písm. f) alebo § 12 ods. 2 písm. g) zákona o azyle), pohyb žiadateľa o azyl po území Slovenskej republiky je obmedzený iba ohlasovacou povinnosťou v tábore,

- po prepustení zo záchytného tábora, zotrvať na čas azylového konania v pobytom tábore, alebo mimo pobytový tábor v rámci územia Slovenskej republiky na základe krátkodobej alebo dlhodobej priepustky,
- na poskytovanie stravy alebo stravného, základných hygienických potrieb alebo iných vecí, ktoré nevyhnutne potrebuje na prežitie,
- na poskytnutie neodkladnej zdravotnej starostlivosti, ktorú vám poskytne lekár alebo zdravotná sestra v zariadení migračného úradu. V prípadoch hodných osobitného zreteľa, ak sa na základe individuálneho posúdenia zdravotného stavu žiadateľa zistia osobitné potreby na poskytnutie zdravotnej starostlivosti, ministerstvo uhradí aj poskytnutie tejto zdravotnej starostlivosti,
- poskytovanie sociálneho a psychologického poradenstva, zo strany pracovníkov mimovládnych organizácií v zariadeniach migračného úradu,
- zabezpečenie právnej pomoci. Počas konania pred migračným zo strany mimovládnych organizácií alebo súkromného právneho zástupcu na vlastné trovy. Počas konania pred súdom oprávnený na pomoc zo strany právnikov mimovládnych organizácií alebo zo zákona na pomoc zo strany štátu (Centra právnej pomoci),
- na poskytnutie vreckového – v hodnote cca do 11 Eur mesačne (vreckové sa neposkytne, ak sa žiadateľ neoprávnene pokúsi o vstup do iného štátu, alebo dobrovoľne opustil územie Slovenskej republiky a bol vrátený späť, alebo ide o opakovanú žiadosť, alebo pracuje alebo má dostatočný príjem),
- navštevovať kurz slovenského jazyka počas pobytu v pobytovom tábore. Povinnosť navštevovať kurz slovenského jazyka má každý žiadateľ do 16 rokov,
- pracovať po deviatich mesiacoch od začatia konania (okrem prípadov, kedy opravný prostriedok nemá odkladný účinok a súd ho neprizná),
- opustiť azylové zariadenie len na základe priepustky, ktorú vydá migračný úrad. O vydanie priepustky na opustenie azylového zariadenia na čas dlhší ako 24 hodín môže žiadateľ požiadať v pobytovom tábore po vykonaní pohovoru, najviac však na sedem dní; v žiadosti je povinný uviesť miesto, kde sa bude zdržiavať. O vydanie priepustky na čas dlhší ako sedem dní je potrebné písomne požiadať povereného zamestnanca na migračnom úrade s doložením dokumentov o tom, že je žiadateľ schopný uhradiť si náklady na ubytovanie a stravu sám z vlastných prostriedkov alebo čestného vyhlásenia inej osoby s oprávneným pobytom na Slovensku, že zabezpečí ubytovanie pre žiadateľa a úhradu všetkých výdavkov spojených s jeho pobytom na území Slovenskej republiky. **Po jej udelení je žiadateľ do troch dní povinný nahlásiť adresu svojho bydliska na príslušnom Policajnom útvare.**
- byť informovaný o právach a povinnostiach počas azylového konania, najneskôr do 15 dní od jeho začatia,
- vypovedať pred štátnymi orgánmi Slovenskej republiky (migračným úradom aj súdmi) vo svojom materinskom jazyku (jazyku, ktorému rozumie)
- byť oboznámený s obsahom spisu pred vydaním rozhodnutia, o tomto práve má byť žiadateľ poučený na konci pohovoru, pričom sa musí vyjadriť, či sa chce s ním oboznámiť,

- navrhovať doplnenie dôkazov a predkladať dokumenty na podporu jeho žiadosti o azyl,
- požiadať migračný úrad o prerušenie konania z dôležitých dôvodov (napr. vážna choroba),
- na prieskum rozhodnutia migračného úradu súdom v prípade rozhodnutia o neudelení azylu alebo neposkytnutí doplnkovej ochrany, či zamietnutia žiadosti o azyl.

Žiadateľ je počas azylového konania povinný:

- **dodržiavať zákony** a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a spolupracovať so štátnymi orgánmi.
- **zotrvať na území Slovenskej republiky (POZOR: ak sa zistí, že žiadateľ opustil územie Slovenskej republiky, migračný úrad jeho konanie zastaví! Slovenská republika však naďalej zostáva krajinou zodpovednou za rozhodnutie o jeho žiadosti o azyl).** Ak sa žiadateľ rozhodne opustiť Slovensko počas azylového konania, po jeho návrate môže slovenská polícia vyhodnotiť, že táto skutočnosť naznačuje riziko jeho opakovaného odchodu zo Slovenska a môže rozhodnúť o jeho umiestnení v uzavretom zariadení,
- **pravdivo uvádzať skutočnosti týkajúce sa jeho osoby (meno, priezvisko, dátum narodenia, krajina pôvodu, atď.) a dôvodov žiadosti o azyl,**
- podrobiť sa fotografovaniu a odobratiu daktyloskopických odtlačkov prstov,
- podrobiť sa vstupnej lekárskej prehliadke a karanténym opatreniam migračného úradu,
- zúčastniť sa pohovoru, na ktorý ho pozve poverený pracovník migračného úradu za účelom vysvetlenia dôvodov žiadosti o udelenie azylu,
- zdržiavať sa v tábore a dodržiavať vnútorný poriadok tábora, v ktorom sa nachádza,
- pri odchode s tábora si prevziať priepustku. Ak má povolený pobyt mimo pobytového tábora na menej ako 7 dní, vrátiť sa najneskôr v posledný deň späť do tábora (**POZOR: ak sa žiadateľ viac ako 7 dní zdržiava mimo pobytový tábor bez priepustky, migračný úrad jeho konanie zastaví!**),
- ak má povolený pobyt mimo pobytového tábora na obdobie dlhšie ako 7 dní, prihlásiť sa do troch pracovných dní na policajnom útvare príslušnom podľa miesta svojho pobytu,
- oznámiť ministerstvu do 20 dní narodenie svojho dieťaťa na území Slovenskej republiky,
- na vyzvanie príslušných orgánov preukázať sa preukazom žiadateľa,
- predlžovať si pravidelne platnosť preukazu žiadateľa a chrániť preukaz žiadateľa alebo doklad o oprávnení na poskytnutie zdravotnej starostlivosti pred stratou, odcudzením, poškodením, zničením alebo zneužitím,
- oznámiť bezodkladne ministerstvu vznik, zmenu alebo skončenie pracovnoprávneho vzťahu,
- po vzniku pracovnoprávneho vzťahu odovzdať bezodkladne ministerstvu doklad o oprávnení na poskytnutie zdravotnej starostlivosti,
- počas azylového konania žiadateľ nie je oprávnený podnikáť.